

rabni predmeti od keramike i porculana bio izrađen u poznatim tvornicama Shanks & Co. u Barrheadu u Škotskoj i Hass & Čžžek u Schlaggenwaldu (danas Horní Slavkov) u Češkoj. Metalni predmeti bili su izrađeni u tvornicama Berndorf u Beču i Herrmann u Münchenu. Na predmetima su vidljive različite oznake pojedinih proizvođača i logotip parobrodarskoga društva Austrijski Lloyd.

Na kraju su kataloga popis kratica (232), popis ilustracija (234-243) i popis korištene literature i izvora (244).

Ovom je izložbom i njezinim katalogom kustosica Katarina Pocić predstavila izuzetno zanimljivu i vrijednu muzejsku i arhivsku građu koja se odnosi na značajan povijesni događaj na početku Prvoga svjetskog rata te time iznijela novootkrivene činjenice vezane za tu strašnu tragediju u povijesti putničkoga parobrodarstva. Izložba i katalog predstavljaju značajan prilog povijesti Istre u prvoj polovici 20. stoljeća i ukazuju na bogatstvo i raznolikost fundusa Povijesnoga i pomorskog muzeja Istre – Museo storico e navale dell'Istria.

Lana Skuljan Bilić

Pattinaggio. Povijest koturaljkanja u Puli / Storia del pattinaggio a Pola, autorica izložbe i kataloga / autrice della mostra e del catalogo Katarina Marić, Pula – Pola: Povijesni i pomorski muzej Istre – Museo storico e navale dell'Istria, 2015., 132 str.

Povijest Pule od izbora za glavnu ratnu luku Habsburške Monarhije naovamo, barem u lokalnim gabaritima, predmet je razmjerno velikoga interesa javnosti. Dobro posjećena izlaganja i manifestacije, brojčano dokaziv interes čitatelja za sintezu povijesti grada iz pera Darka Dukovskoga i nešto stariji voluminozni zbornik *Pula. Tri tisućljeća mita i stvarnosti*, grupe na društvenim mrežama posvećene popularizaciji motiva starih fotografija i razglednica... Pripovijest o gradu koji je u nešto više od podrug stoljeća čak četiri puta mijenjao identitet, međutim, nije osobito zagolicala povjesničarsku struku, posebno usporedimo li zapravo skromne znanstvene prinose s onima posvećenim modernoj Rijeci ili Trstu. Balotina višekratno izdavana monografija te Bognerijevi kompendiji priloga iz starijega pulskog novin-

stva i danas su neizbježnim osloncem pri oblikovanju tekstova o austrijskoj ili, znatno rjeđe, talijanskoj Puli. Povijesne prekretnice pri kojima se, uz upravljače i pripadajuću upravljačku politiku, sastav stanovništva temeljito mijenjao oblikovale su učinkovite mentalne barijere koje austrijske povjesničare ograničavaju na monarhijsko razdoblje, talijanske zaustavljaju na 1947. godini, a hrvatske, kako se čini, priječe u artikuliranju historiografskih studija zasnovanih na suvremenim metodološkim obrascima ili makar iscrpnim arhivskim istraživanjima. Činjenicu kako spomenute razdjelnice, ma kako traumatične po stanovništvo, ipak ne čine potpuni prekid s prijašnjim oblicima gradskoga života zasad su, podjednako količinom podataka i pristupačnošću izlaganja, najbolje dokazali autori koje je na to primorala profesija: arhitekti i urbanisti Franc Ancelj i Attilio Krizmanić. Gradske vizure koje se, iz razloga koje je nepotrebno elaborirati, mijenjaju znatno sporije negoli sastav stanovništva, tako su postale najčvršćim pokazateljem mogućnosti predočavanja novije pulske prošlosti kao koherentne cjeline.

Uvod nešto duži od uobičajenoga bio je potreban da bi se ukazalo na važnost publikacija poput dvojezičnoga popratnoga izdanja izložbe Povijesnoga i pomorskoga muzeja Istre *Pattinagio. Povijest koturaljkanja u Puli*. Potaknuta stotom obljetnicom otvorenja čak triju pulskih koturališta, autorica se Katarina Marić dala u, kako će se pokazati, plodnu potragu za tragovima koturaljkanja, aktivnosti na razmeđu sporta i igre, u arhivima i depoima institucija, ali i tavanima, garažama, sanducima ili ladicama još živućih aktera ili njihova potomstva. Rezultat prikupljanja zbirka je koturaljki, trofeja i srodnih memorabilija te, očekivano, brojnih fotografija u rasponu od početka dvadesetoga stoljeća do njegovih kasnih osamdesetih godina čiji kontekst – neovisno o starini – svjedoči o prošlom svršenom vremenu: *tempi passati* nisu prikazani samo na snimkama nastalim tek koji mjesec pred izbivanje Prvoga svjetskog rata, godinu-dvije pred ulazak Italije u sljedeći ili tijekom dugoga, oskudicom obilježenoga poraća – dobrovoljna radna akcija obnove dotrajale koturaške podloge s konca 1986., prikazana na oveloj fotografiji (99), u jednakoj je mjeri dokument prošlosti, čemu glavni uzrok svakako nije odjeća ovjekovječenih trudbenika.

Kronologijom vođen postav izložbe zadržan je kao vodilja pri oblikovanju publikacije. Nakon uvodnoga teksta (9-14), u nekoliko je rečenica sažeta povijest koturaljkanja (17-18), a slijedi osvrt na „Početke koturaljkanja u Puli“ (23-24) i otvaranje prvih koturališta: Campo Malusà (25-26),

Minerva (29) i Pattinaggio Excelsior (31-32), među kojima se potonje pokazalo daleko najdugovječnijim, ostavši za sve sljedeće generacije Puljana jednostavno – Pattinaggio. Međuratno koturaljkanje prikazano je kroz dvije cjeline: „Od zabave k sportu“ (37-42) posvećena je prvim godinama nakon Prvoga svjetskog rata, uz razumljiv širi osvrt na osvajanje Prvoga prvenstva Italije u hokeju na koturaljkama, a „Koturaljkanje usprkos svemu“ (45-48) kasnim tridesetim godinama, odnosno vremenu obnovljene aktivnosti, doskora prekinute još jednim svjetskim sukobom.

Interes za koturaljkanjem u poratnim godinama, i to u sve tri inačice (hokej, brzinsko i umjetničko), naznačen je u cjelini kojom dominira supostojanje dvaju klubova, „Pule“ i „Cementa“ (53-75), 1963. ujedinenih u „Pulu“, koja je već godinu kasnije ugašena. Uslijedila je (ponovno) oduža pauza, a vrijeme za „Još jedan novi početak“ (81-98) nadošlo je početkom osamdesetih: novim generacijama pružila se mogućnost učiti od negdašnjih koturaljkaških zvijezda, izrazito zainteresiranih za obnovu sad već respektabilne tradicije. Koturaljkaški klub „Uljanik“ tijekom idućega je desetljeća egzistirao na marginama pulskoga sportskog života i pripadajuće mu rubrike u lokalnom dnevniku, a pokretao ga je, kao i ranije, uglavnom entuzijazam (naravno, i pokroviteljstvo istoimenoga brodogradilišta). Od prve polovice devedesetih naovamo preživljava, i to nadasve uspješno, tek umjetnička sekcija. Hoće li pak korijena uhvatiti aktualna nastojanja za oživljavanjem hokejaške tradicije, bit će poznato posjetiteljima nekom budućom obljetnicom motivirane izložbe. Kronološki prikaz slijede „Pravila igre“ (100-105), „Popis imena članova klubova do 1964.“ (108-109) i „Katalog“ (110-131), odnosno popis svih izložaka s izložbe uz pripadajuće podatke. Publikaciju zaključuju korišteni „Izvori i literatura“ (131).

Koturaljkanje, dakle, shvaćeno kao osebujna sastavnica gradske svakodnevice može svakako poslužiti pri argumentiranju tvrdnje da prijelomni trenuci ne razdvajaju u potpunosti poglavlja pulske prošlosti. Ne treba, podrazumijeva se, nikada gubiti iz vida da dio stanovnika prestaje participirati u ovoj i srodnim aktivnostima 1918., 1947. ili 1991. godine: odvojene (pri) povijesti koje redovito završavaju traumatičnim iskustvom rastanka ne bi valjalo zamijeniti fabulom iz koje bi bila uklonjena svaka kontroverza. Ova je publikacija pokazatelj kako ipak postoji poveznica između koturaljkaša „ozad Arene“ i onih „ponad Ambrele“, između nekadašnje i današnje Pule.

Mihovil Dabo